

נשאלתי אודות הפאות החדשות שלא ניכר כלל שהן פאות (ע"י שכלולים כמו "טופ לייס" שמדמה השיער בקדמת הפאה כאילו יוצא מהראש), מה הדין, היות ויש המפרסמים לאסור אותם גם לדעת המתירים.

והנה המעיין בסוגיא זו יראה שראשוני האחרונים נחלקו על ענין זה גופא, דהנה ראשון האוסרים, הלא הוא מהר"י קצנלנבוגן, כתב לפני 500 שנה: "ושלא יתקשטו בפאה נכרית, כי שיער באשה ערוה ולמראה עין יראה כאילו הוא שיער שלהם" (ספר י"ב דרשות). דהיינו שמראה הפאה דאז היה זהה לגמרי לשיער הראש.

ור' שמואל קלוגר (שנות חיים תשובה שט"ז) כתב לפני 250 שנה: "אף ההולכות בפאה נכרית מה מהני זה, הרי הרואה לא יידע ויסבור דשלה הוא". ובספרו קנאת סופרים (תשובה ע"ב): "דהרי אי אפשר להכיר בלי הבחנה [=בלי להתבונן] אם הוא שיער שלה או של אחרת".

ובשו"ת חסד לאברהם (אה"ע סי' פ"ז) כתב לפני 200 שנה: "שנראה כאילו הולכות בשערות עצמן מגולות... שניהם דומין זה לזה ואין היכר כלל בין פאה נכרית לשערות עצמן".

ובספר ברכת שלמה (עמ' ח') כתב לפני 100 שנה (בשנת תרפ"ח): "התחילו עתה ללכת בפאות העשוין משערות קצרות תלויים באופן שאין ניכר כלל אם היא נשואה או פנויה, ונראה ממש כהולכת בגילוי שיער".

ועל זה גופא כתבו המתירים לחלוק ולהתיר, מטעם שאין לחוש למראית העין, היות ורבים נהגו כך והרואה יתלה בהיתר (כלומר שאין הפאה ניכרת כלל, אבל הרואה ישער בדעתו שמדובר בפאה, כי ההיתר מצוי), וכך כתבו הגאונים בעל שו"ת שואל ומשיב ובעל מאמר מרדכי, בספרם מגן גיבורים (נדפס בשנת תקפ"ט):

"וגם גוף דבריו לחוש בפאה נכרית משום מראית העין, לענ"ד ברבים שנהגו כן לא שייך מראית העין, דלא חשידי, ועיין ביורה דעה סי' קמ"א סעיף ד' בהג"ה, וכל שכן בזה דכל הנשים נהגו כן, האיך אפשר דכולהו יעברו על דת משה ויהודית עכ"פ, ומכל שכן למאן דסובר דהוא דאורייתא, ועל כן ישפטו הכל שהוא פאה נכרית". כלומר, הרואה "שופט" ומבין שזאת פאה, למרות שאינו "יודע" זאת, כי רבות נשים נהגו כן, ואיך אפשר שכולן יעברו על דת משה.

ובשו"ת "סתרי ומגיני" (נדפס בשנת תרצ"ב) כתב: "וגם לחוש אחשדא שיסברו הרואים שהיא שערות עצמה היא חומרא גדולה, דכיון שיודעים העולם שיכולין עתה לעשות הפאה נכרית יפה כל כך שתיראה כשערות עצמה, אמאי נחשוד אותה". כלומר, אדרבה משום שכעת יודעים לעשות את הפאה יפה כל כך, ונראית כשערות עצמה, למה נחשוד אותה?

[ומכאן גם פירכא לאותם הטוענים שהפאות בזמן ההוא היו נראות כמו קש ותבן. כי מדבריו לפני שמונים שנה משמע ההיפך הגמור. וכן הובא בירחון התורני "המאור" שיו"ל בארה"ב בחודש שבט תשי"ג, לפני כשבעים שנה: "נתייסדו כאן הרבה בעלי מקצוע מאחינו בני ישראל, לעיבוד פאות נכריות בשביל בנות ישראל הכשרות. היהודים בעלי מקצוע הזה, הינם ברובם ג"כ מהגרים שבאו לכאן בשנים האחרונות והתעסקו במקצוע הזה גם באירופה, וכי על כן הינם מומחים בעיבוד הפאות הנכריות לכל פרטיו ודקדוקיו, בתכלית היופי והשלימות. ישנן בעלות מקצוע מומחיות מפורסמות כאלו, שמעבדות פאות נפלאות, שהרואה אותן לא יכיר בשום אופן שאלו הן פאות נכריות"].

וגם מצוי שמערבים מין באינו מינו, ענין מראית העין עם ענין פריצות, שהרי במה שנראית הפאה כשיער עצמה ממש אין פריצות כלל, שאם נאמר כך נבוא לאסור את שיער הרווקות שהוא שיער מחובר ולא תלוש, אלא וודאי שמראה השיער איננו פריצות, וכפי מה שכתבו כל הראשונים בברכות כ"ד, שאם השיער רגיל להיות גלוי, אין בו פריצות כלל ומותר לקרות ק"ש כנגדו. וכל הנדון באחרונים הוא משום מראית העין, שיחשדזה שהולכת בשיער עצמה ולא בפאה נכרית.

ובספר "דברי חיים" (חלק א' על מסכת עבודה זרה, ענין מראית העין אות ב'. נדפס בשנת תרצ"ו) כתב: "כיוון דדרך הנשים כן, לעשות פאה נכרית על ראשן, כבר ידוע הוא לכל. וכמו בזמנינו דידוע דנשים צדקניות נושאות על ראשן פאה נכרית... ככל זה אין שום מראית עין והוא פשוט". כלומר, מפני שידוע שנשים צדקניות לובשות פאה - אין בזה מראית העין, כי הרואה "מבין" שזאת פאה, ואין הסיבה משום שהפאה ניכרת והרואה "יודע" שזאת פאה.

וכן בשו"ת "ישכיל עבדי" (חלק ז' אה"ע סי' ט"ז) כתב: "ואשר לטעם משום מראית העין, שהרואה יחשוב שהוא שיער שבגופה, הנה פשוט שבמקומות אשר אין רגילים בכך ללבוש פאה נכרית, ודאי יש מקום לחוש מפני מראית העין. ובודאי גם הש"ג לא כתב להתיר אלא במקומות שנהגו בכך, כמו שדייק ותני בזה הלשון "וסמך לנשים היוצאות בכיסוי שערות שלהן כשהן נושאות, אבל במקום קליעת שערן נושאות שערות חברותיהן" וכו', הרי לך שכל דבריו אינם אלא למצוא סמוכות למנהג שנהגו נשים בכך, דבזה אין ענין למראית העין, דכיון שנהגו בכך הרי כולם יודעים דהוא פאה נכרית, אך ודאי דבמקום שאין מנהג ודאי דגם הוא מודה במודים דרבנן דאין מקום להתיר להם לכתחילה, מפני מראית העין". כלומר, כאשר נהגו בכך, "כולם יודעים" שזאת פאה, ולא מחמת שניכרת הפאה - אלא מחמת שהמנהג נפוץ. ואין מקום כלל לחלק בין פאה ניכרת לפאה שאינה ניכרת, אלא בין מקום שנהגו למקום שלא נהגו.

וכן בשו"ת "אגרות משה" (חלק ד', אה"ע ח"ב סי' י"ב) כתב: "ויש עוד טעם גדול במה שלא אסרו בפאה נכרית, דכיון דידוע לכל שיש ללבוש פאה נכרית שתהיה נדמית כשערות האשה עצמה, אין לאסור דמהאי טעמא יחשדזה הרואים מרחוק ואלו שאין מסתכלים כ"כ בנשים שהשיער הנראה הוא משערות האשה עצמה, כיון שהיא מוחזקת לאשה כשרה, ויודעים שמקרוב ודאי מכירים שאינן שערותיה, והרואים אותה בקרוב ומסתכלים הרי ברוב הפעמים יכירו שהיא פאה נכרית". כלומר, מקרוב אפשר להבחין, ומרחוק יתלו שזאת פאה, מחמת ש"ידוע לכל" שאפשר לעשות פאות שנראות כשיער ממש.

ולאחר מכן התיר במפורש פאה שאינה ניכרת: "וממילא אין לאסור גם כשלא ניכר לפעמים, אף אם היה זה מאיסורי לאוין, וכ"ש שהוא רק מאיסורי עשה, שאפשר שליכא כלל איסור מראית עין בזה".

וכן כתב בספר "אום אני חומה" (עמ' צ"ד): "רבים האוסרים הוא משום מראית העין, והוא לפני שנתפשט לבישת הפאות. וגם טעם האוסרים שיסבור שהוא שערות ויבוא לידי ההרור, ליכא כיום".

ובספר "חידושי בתרא" (שבת ס"ד, ואו"ח הלכ' ק"ש) להגאון רבי חיים דב אלטוסקי, כתב: "וגם אין לדחות דשאני פאה נכרית דמתני', דלא היו מומחים כבזמנינו והיה ניכר שאין השיער שלה, מה שאין כן כשאין להכיר שאין השיער שלה יש להחמיר בכל הדינים כאילו שיער שלה מגולה, דזה אינו דהא רש"י והשלטי גיבורים הנ"ל פירשו שעושה כן כדי "שתיראה בעלת שיער", ואם יש להכיר דאין השיער שלה איך תיראה על ידה כ"בעלת" שיער, אלא על כרחך גם בזמננו היו מומחים ואע"פ כן מותר".

ובספר "אמרי המזג" להגאון רבי מאיר זאב גאלדבערגער, אב"ד דק"ק פעלעדיהאזא בהונגריה (שבת פ"ו) כתב: "והכי נמי הרי בוודאי לא שייך משום מראית העין אלא לגבי ישראלים אחרים המכירים אותה שהיא ישראלית (עיין במג"א ובמחצית השקל שם ס"ק ד'), והרי הם יתלו בהיתר שהיא פאה נכרית ולא שיער גופה, וגם אם יחקרו הדבר יודע להם שכן הוא האמת". כלומר - הרואה "יתלה" בהיתר, ורק אם "יחקור" וידרוש יתברר לו שזאת פאה. וטעם ההיתר הוא משום שיש לרואה במה לתלות, ולא משום שניכר.

ובשו"ת אז נדברו להגאון רבי בנימין זילבר (חלק י' סי' כ"ח) כתב "ומדכתב במשנה ברורה דבמקומות שאין המנהג כן אסור משום מראית העין, משמע דהמדובר באינו ניכר היטב דהוי פאה". כלומר, במקום שאין חשש של מראית העין, אע"פ שאינו ניכר, יש להתיר.

ובספר "עמודי שש" למסכת בבא מציעא (צא. עמ' ק"ע בהערה) כתב: "יש להתיר מהטעם הנ"ל שההיתר מצוי מאוד ומהיכי תיתי שיתלו באיסור, וע"פ זה נראה דבלבית פאה אין לחוש למראית העין שיראוה שהולכת בגילוי ראש, דמהיכי תיתי שיתלו בגילוי ראש, והרי מצוי ומפורסם לכל שיש פאות בעלמא, ולכן המתירים בזה לא חשו למראית העין. ואף אלה שאסרו משום כן, היינו בזמנם שזה היה מעט ולא מצוי". וכל פוסקים אלה הבינו שהרואה "תולה" שזאת פאה, ולא "יודע" מחמת שהיא ניכרת.

ובשו"ת "תבואות שמש" (אה"ע סי' קל"ח) להגר"ש משאש כתב: "גם משום מראית העין ליכא, כי מאות ואלפי נשים לובשות פאה... ואיזה מראית עין יש בדבר שעושין כל הנשים?"

ובספר "דת והלכה" (סימן א') להגר"מ שטרנבוך כתב: "כעת שרבו הנשים בפאות נכריות, הלא במראית העין לא יתלה כלל ששערותיה פרועות רק ידמה שיש לה פאה נכרית וכו', שרבו כ"כ הפאות נכריות היום שיש לתלות בהן". כלומר, לא מחמת שהפאה איננה ניכרת, אלא מחמת שהרואה "ידמה" שהיא לובשת פאה.

ובספר "אבני ישפה" (ח"ה סי' קמ"ה) כתב: "כיום נעשה מצב שרוב הנשים לובשות פאה נכרית, ואם כן ודאי שלא שייך לומר שיש כיום ענין של מראית העין, שהרי יודע כל אדם שיש כאן פאה נכרית. ודבר זה דומה לתחילת השימוש בשעון שבת, שבתחילתו היתה מראית העין שאנשים חשבו שהוא מכבה או מדליק האור בשבת, אבל אחר שהתפשט הדבר שוב אין מראית העין, כי הוא דבר שרוב בני אדם עושים, ולא שייך בזה ענין של מראית העין. וכן הדבר בענין הפאה הנכרית... בזמננו הדבר ברור שהוא נפוץ ביותר, ולא שייך כלל מראית העין, וממילא גם הבאר שבע שאסר הפאה הנכרית, היה מודה אם היה רואה המצב שנוצר בימינו".

וכן כתבו בקובץ "תל תלפיות" (קובץ ס"ז): "בש"ך סי' רח"צ סק"ב בדינא דהרא"ש כתב דסגי במה שזה מצוי, אף שאין מכירין להבחין שזה של היתר, וע"ש בב"ח. וכמו כן מצינו בספר מגן גיבורים או"ח סי' ע"ה סק"ג (עיקר דבריו הובא במשנ"ב שם סקט"ז), גבי בפאה נכרית, דגם המתירין לצאת כך לרה"ר משום דמדינא שרי, מ"מ ת"ל דאסור משום איסורא דמראית עין, וכתב דכיון דהרבה הולכות כן, הרואים לא יתלו באיסור, ומשמע נמי דאין צריך שידעו להבחין בין פאה נכרית לשיער, וסגי מה שהוא מצוי".

ובשו"ת "אור יצחק" (אה"ע סימן ג') כתב: "ומה שאנשים יחשדו לנשים שמכסות ראשן בפאה נכרית שהן הולכות בגילוי ראש, דבר זה אין נראה לחוש לו כלל מכמה טעמים, וכבר הזכיר מזה הגאון רבי משה פיינשטיין בתשובתו הנ"ל. א. שאין לנו לגזור

מדעתנו ולחשוש למראית העין. ב. אם החשש שהנשים הרואות אותה יחשדוה, זה דבר שאינו נכון כלל, דבהסתכלות מועטת יכולים להבחין אם זה שעה ממש או פאה נכרית, גם בפאות היפות ביותר. ג. אם הנשים מכירות אותה לזאת שלובשת פאה נכרית, הרי הן גם יודעות אם היא לובשת פאה נכרית או לא, וזה פשוט. ד. אם החשש הוא שהנשים יחשדוה, אותו טעם שייך אצלם אם הם מכירים אותה או לא, ואם אינם מכירים אותה אולי היא באמת לא נשואה, ויש בנות בתולות וכו'. ה. ועוד שהיום שכל כך מצוי פאה נכרית, א"כ למה לחשוש למראית העין, ולמה שלא ילמד עליהם זכות".

ובספר "פאת שדך" להגרש"ד מונק, כתב: "וכן אם הדבר ידוע באותו מקום ובאותו זמן, כגון נדון דידן דהש"ך דחלב שקדים בבשר עוף, שהיה מפורסם מחמת המנהג, אבל בשר בהמה דמי ממש לגזירת דם דגים ואין להקל בו. ומהרש"ל (פרק כ"ה סי' נ"ב) ס"ל דאף חלב שקדים דמי ממש, דלא מסתברא ליה לחלק בין איסור דאורייתא לאיסור דרבנן בדבר זה. ולפ"ז וכו' הרווחנו טעם לזכות לנשים הלובשות פאה נכרית, כיון שהדבר ידוע שרגילין בזה, ולא מצינו שגזרו רז"ל בכגון דא". כלומר, כל הסיבה שאין מראית העין - הוא משום שרגילים בכך. ולא משום שניכר.

ונראה מכל הנ"ל שאין נפק"מ כלל בשכלולים המתחדשים בימינו (כגון "טופ לייס" הנ"ל) שמטרתם לטשטש יותר את ההבדל בין שיער עצמה לפאה, היות ואין "מראית העין" במקום שנהגו וההיתר מצוי, ואפשר לתלות בהיתר.

וכן כתב בשו"ת יביע אומר (חלק ט' יו"ד סי' י' הנ"ל) בענין היתר גילוח במכונה, וזה לשונו: "ואף שכתב הריטב"א שמדת חסידים להיזהר מפני חשד הרואים, נראה שבזה הזמן שהרבה מגלחים זקנם במכונה ומפורסם דבר ההיתר, אפי' טעם החשד שכתב הריטב"א אינו שייך כל כך, שכל שהדבר מפורסם שיש דרך היתר, לא שייך בו איסור משום מראית העין, וכמש"כ כיו"ב רבינו האי גאון, והובא להלכה בטור ובשו"ע או"ח (סי' רמ"ג), שאפי' מרחץ או תנור, אם השכירו שנה אחר שנה ונתפרסם הדבר שאין דרכו לשכור פועלים אלא משכירו לאחרים, או שהיה מנהג המקום להשכירו, מותר להשכירו לגוי, שאין מקום לחשד ולמראית העין. ע"כ. וכ"כ כיו"ב בשו"ת חשב האפוד (ח"א סי' כ'), לענין אכילת לחם עם ממרח מרגרינה ועליו בשר או נקניק, שמותר, ואין לחוש בזה משום מראית העין, שיחשבו שהיא חמאה, כי היום מצוי ממרח מרגרינה כמו חמאה, והרואה לא יחשוד שהיא חמאה. ע"ש. וכיו"ב כתב בשו"ת יגל יעקב (חלק יו"ד סי' כ"ג). ע"ש. ואף דלאידך גיסא אחסור דרי ורבים מעמי הארץ מתגלחים בתער, מ"מ טעם חשד דבנד"ד דאינו מפורש בש"ס אלא מתורת חסידות, דיו להדחות בטעם כל דהוא, וכמו שכתבנו. עכ"ל.

ובהמשך הוסיף שם, "עוד כתב לאסור משום מראית העין... אולם לכאורה באנו להפרי חדש (או"ח סי' תס"א ד"ה עוד), דלא חיישינן לגזור איסור משום מראית העין מדעתינו. וכבר הבאנו לעיל דברי הריטב"א (מכות ב.), שכתב "מדת חסידים שלא לגלח במספריים כעין תער מפני חשד הרואים, וכן ראוי לעשות". הרי שלא אסר הדבר בהחלט משום מראית העין, אלא ממדת חסידות, אלמא דלא גזרינן גזירות משום מראית העין אחר חתימת הש"ס, ובפרט בזמן הזה שנפוץ המנהג של גילוח הזקן במספריים כעין תער גם אצל יראי שמים, ולא נשאר מקום כל כך לחשד".

"ועיין עוד בפרי חדש (יו"ד סי' פ"ז ס"ק ז'), דהיכא דאיתמר בש"ס למיחש משום מראית העין, איתמר, והיכא דלא איתמר לא איתמר, שאין לנו לחדש גזירות מדעתינו. ע"ש... ועיין להגר"ח פלאג'י בשו"ת חיים ושלו (דף מד). שכתב שאין לנו לבדות חומרות מלבנו, מה שלא נמצא בש"ס ובראשונים, ודיינו במה שכבר נמצא כתוב ומפורש בש"ס ופוסקים לאסור, והבו דלא להוסיף עלה והיכא דאיתמר איתמר, והיכא

דלא איתמר לא איתמר. ע"ש. וכן העלה בשו"ת אגרות משה (פיינשטיין, בחלק אה"ע סי' י"ב, ד"ה וכעין ראיה), דליכא בהכי משום מראית העין... ומלבד זה כבר כתבנו לעיל בראש דברינו, שכל שנתפרסם ברבים דבר ההיתר לא חיישין למראית העין, כמש"כ הטור ושו"ע (או"ח סי' רמ"ג סעיף א'), ואין לגזור בשביל אלה שאינם יודעים לחלק בין תער למכונה, דזה אינו, דלא חיישין לגזור בשביל כל שוגה ופתי בדברים המפורסמים בש"ס ופוסקים". עכ"ל הרב שם.

וכן כתב בשו"ת יביע אומר חלק ו' (יורה דעה סימן ח): "הפרי חדש (סי' פז סק"ז) הסכים לד' הרמ"א להקל בשר עוף בחלב שקדים, דאעיקרא מה שאסר הרשב"א בחלב אשה משום מראית העין חידוש הוא, והבו דלא להוסיף עלה, משום דלא גזרינן משום מראית העין זולת מה שנתבאר בש"ס להדיא, שאם לא כן, בואו ונאסור בשר חיה בלי ניקור כדי שלא יטעו להתיר חלב של בהמה וכו', ואם באנו להוסיף מדעתנו יש לנו לאסור הרבה כיוצא בזה, וכבר כתב התוס' בחולין (קד) שאין לדמות גזרות חכמים זו לזו אלא במקומות שהש"ס מדמה. והרמב"ם רפ"ו מה' מאכלות אסורות התיר דם דגים שכנסן בכלי אפי' בלא קשקשים, ולא חשש למראית העין, וע"כ דהיכא דאיתמר בש"ס איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר, ואין לנו לחדש גזרות מדעתנו אחר סתימת התלמוד".

[ויעוד מלשון הפרי חדש שם: "והרי בשר חיה כתב הרמב"ם בפ"ט שמותר לבשלו בחלב ופסקו המחבר לעיל, ואמאי לא חיישין למראית העין שהרואה יהיה סבור שמותר לבשל בשר בחלב. ודוחק לומר דמה שכתב הרמב"ם היינו לעיקר דינא אבל משום מראית העין לא מיירי... ועוד הרי הרשב"א גופיה כתב בתורת הבית שיש בשר בחלב מותר לגמרי... בשר בהמה בחלב זכר ובחלב קיבה, ע"כ. וכיון דחלב זכר של בהמה לית ביה איסור מפני מראית העין, דהא קאמר שמותר לגמרי, כל שכן בחלב אשה... סוף דבר שדעתנו להתיר אף לכתחילה לבשל מה שמותר מן הדין, ולא חיישין למראית העין. אלא שכבר הורה זקן לאיסור וראוי לשמוע אליו, זולתי במידי דלא אסור אלא מדרבנן שיש להקל בפשיטות וכפסק ההגה". עכ"ל. והיינו שבעניני בשר בחלב אין להקל במראית העין כיוון שהורה הרשב"א לאסור בזה, ולכן הקל רק בדרבנן. אבל בכל העניינים האחרים אין לאסור משום מראית העין מה שלא אסרו חז"ל, ואין חילוק בין דאורייתא לדרבנן, כי גם בדרבנן מצינו שאסרו וגם בדאורייתא מצינו שהקלו היכא דשכיח].

ועוד כתב הגר"ע יוסף שם, "ויש להוסיף סניף להתיר ע"פ מה שכתב הרא"ש (פרק ט דנדה סי' ז) דהא דתנן השיריים והכלך אין בהם משום כלאים אבל אסורים משום מראית העין, דדמו לצמר או לפשתן, מ"מ האידנא מצויים בגדי משי בינינו והכל מכירין בהן ואין לחוש למראית העין, ומותר לתפור משי בבגד צמר. ע"ש. וכן פסק הטוש"ע (סי' רצ"ח). והכא נמי מאחר שנתפשט הדבר והכל יודעים שמצוי חלב צמחוני לא חיישין למראית העין, ולא דמי לחלב אשה דלא שכיח... והאידנא פשט המנהג להתיר בזה, ופוק חזי מאי עמא דבר, והיינו טעמא מפני שנתפרסם הדבר מאד". עכ"ל. נמצא שאפי' באיסורי דאורייתא (כמו גילוח בתער, חלב, כלאיים, דם) הקלו באיסור מראית העין שלא גזרו בו מפורש בתלמוד, ואף במה שגזרו בתלמוד, הקלו אם התפשט היתרו אין בו משום מראית העין.

לאחר כל זה יש לציין שעדיין הפאות בימינו (גם המשוכללות ביותר) ניכרות ע"י כל מיני סימנים, והם: א. הפאה גבוהה יותר משיער עצמה. ב. הפאה מבריקה יותר משיער עצמה. ג. רוב תסרוקות הפאות הצנועות, הן ישרות ולא מקורזלות, וניתן לזהות פאה ע"פ התסרוקת, ובפרט שרוב הרווקות הולכות בשיער אסוף כתקנון בתי הספר והסמינרים (למרות שאין זה חיוב מדינא לפי רוב האחרונים).

עוד דנו בזה מצד שנשואה צריכה להיראות נשואה, וגם לזה אין מקור כלל בספרי הראשונים, וגם לא בחז"ל, והגר"ע יוסף דחה סברה זו בשתי ידיים, וזה לשונו בשו"ת יביע אומר חלק ה' (סי' ה' אות ו'): "ובהיותי בזה ראיתי בספר מקרי דרדקי (בראשית אות ל"ה) שכתב... איסור תורה הוא שתצא אשה בפאה נכרית, כיוון שע"י כך אין היכר בין נשואה לפנויה, ותוכל לבוא לידי קריבה דגילוי עריות, מפני שנראית שהיא פנויה. ע"כ. ולענ"ד אין דבריו מחוורים כלל... ועוד שאפי' לדבריו אין בזה אלא גזירה מדרבנן, שמא יבואו לידי קריבה באשה נשואה בחשבם שהיא פנויה, וברור שאחר התלמוד אין לנו לגזור גזירות מדעתנו, וכנודע מדברי הרא"ש (שבת כד.) וכ"כ הרב המגיד (פ"ה מהלכות חוה"מ הלכה כ'), והר"ן בתשובת הריב"ש (סי' ש"צ), והבית יוסף (או"ח סי' תס"ב). וכ"כ הרבה מגדולי האחרונים..."

"ומכל שכן בזמן הזה שכל הפנויות הן בחזקת נדות, שאינן טובלות אלא סמוך לחופתן, ומשום גדר וסייג נהגו כן, וכמש"כ בשו"ת הריב"ש (סי' תכ"ה). וע"ע באה"ע (סי' כ"ו). נמצא שגם בפנויות יש לאו דקריבה דגילוי עריות, ואיסור כרת בביאה. ומה לי איסור כרת או איסור סקילה. והן אמת שמצאתי להחיות יאיר (סי' קצ"ו) שכתב כיו"ב בדין ארוסה (בקידושין) שצריכה לכסות ראשה בצאתה לרה"ר מכמה טעמים, ואחד מהם, כי מנהג הבחורים לנהוג קלות ראש עם הפנויות, ויש לחוש פן יכשלו בה ח"ו, משא"כ עם הנשואות דגדרו גדר ואין מי שינהג בהו קלות ראש. ע"ש. אך בשו"ת נחלת דוד (סי' ל') כתב על דעת החוות יאיר דלא נהירא, שאין בידינו לגזור גזירות מה שלא גזרו חז"ל". ע"כ לשון הגר"ע יוסף זצ"ל שם. ויש להוסיף על זה, שאם נאמר שכיסוי הראש נועד להראות שהאשה נשואה, לא מובן מדוע גרושה ואלמנה חייבות בכיסוי ראשן, והרי אדרבה יש להן להראות שהן פנויות.

ובפרט שלשון הגמ' בכתובות (עב.) "אזהרה לבנות ישראל", משמע רווקות ונשואות, ולא מוזכר כלל שצריך להיות היכר בין נשואה לרווקה, וכן כתבו הגר"א והב"ח (אה"ע כ"א), וכן פשט לשונם של הרמב"ם והשו"ע "אחת פנויה ואחת אשת איש", וגם הטעמים שנאמרו בגמ' לאסור גילוי שיער, אם משום ניוול (בכתובות שם) שזהו עיקר הטעם, אם משום קללת חוה (עירובין ק:); ואם משום שיער באשה ערוה ששיבחו הכתוב (ברכות כד.), שייכים בין בנשואה ובין ברווקה. ורק מפני המנהג הרווח בימינו שרווקות יוצאות פרועות ראש, נדחקו האחרונים בביאור הגמ' ובביאור דברי הרמב"ם.

ואין לחלק בין נשואה לבתולה ולומר שנשואה גורמת יותר הרהורי עבירה, מפני שהיא בבחינת "מים גנובים ימתקו". כי זה אינו, שהרי כל מה שלא שייך לאדם ולא נמצא בחזקתו הרי זה מים גנובים בשבילו (ראה נדרים צא: ובביאור תוס' שם, ומה שפירש בזה הגר"א דסלר זצ"ל בספר מכתב מאלהו ח"א, קונטרס החדש עמ' מ"ב), ואין נפק"מ בין נשואה לבתולה. ובגמ' סנהדרין (דף עה.) מוכח במפורש ששייך "מים גנובים ימתקו" גם בפנויה. והגר"ש משאש כתב שבתולה גורמת יותר הרהורי עבירה מנשואה, כי הרואה נשואה יודע שאי אפשר להשיגה מחמת שהיא נשואה ולא מהרהר בה, וכמש"כ הראב"ע לגבי לא תחמוד, אבל בתולה אולי תסכים להינשא לו. וכן כתב הגאון רבי יהודה שיינפלד שליט"א בספר אוסרי לגפן (ח"ט דף קע"ה והלאה), וזה לשונו: "הניסיון מוכיח שהיום אדרבה, פנויות גורמות להם הרהורים יותר מאשר נשואות, מפני שנכנסים לדמיון אולי תסכים להינשא להם". עכ"ל. וגם ארוסה, למרות שדינה כאשת איש, פטורה מלכסות שערותיה, וממילא מוכח שאי אפשר לחלק כך.

וכל זה מוכח מדברי הראשונים בברכות כ"ד, שביארו שבשיער הבתולות אין הרהור, כיוון שרגילות לגלותו. ולא עלה על דעתם לחלק בין נשואה לבתולה, כפי שמנסים לדחוק באופנים שונים ומשונים ולבאר שבנשואה יש הרהור וברווקה אין, אלא כל החילוק הוא בין שיער המכוסה לשיער גלוי, ושיער הרגיל להיות מגולה, אין בו הרהור.

וכן כתב הגאון רבי ישראל דוד טאוב שליט"א, האדמו"ר ממודז'ין ארה"ב, בספרו "יד יחזקאל" (כת"י) להוכיח מהרמב"ם (בהלכות ק"ש ג, ט"ז) שלא הזכיר שאסור לקרות כנגד שיער, וביאר הכסף משנה שם שסובר שאין איסור אלא להסתכל בו, אבל לק"ש מותר, וכן מוכח מעוד ראשונים, ראה בריקאנטי (סי' כ"ו) "הא דאמרו שער באשה ערוה היינו להסתכל בה אבל לקרות לא, דמעשים בכל יום שאין אנו נזהרין מלקרות כנגד שער הבתולות, כך פי' רבינו טוביה בשם ר"ת", וכן כתב באור זרוע (חלק א' הלכות טהרת קריאת שמע ותפילה סי' קל"ג): "הא דאמר שמואל שער באשה ערוה שנאמר שערך כעדר העזים, פי' מורי רבינו יהודה בר יצחק דלאו לענין ק"ש איירי, וגם אין אנו נזהרין לקרות ק"ש לפני בתולות פרועות ראש".

והנה כל הראשונים הנ"ל הביאו ראיה שאין הרהור בשיער מכח המנהג לקרוא נגד שיער הבתולות, ונמצא א"כ שלדעתם אין הרהור בשיער אשת איש יותר משיער הבתולה, ואע"פ שאשת איש צריכה לכסות את שיערה. שאם לא נאמר כן, מדוע לא כתבו אותם הראשונים שאסור לקרות עכ"פ נגד שיער הנשואות. וממילא גם אי אפשר לומר שהתורה חייבה את הנשואות לכסות שערותיהן כי יש הרהור בשערן יותר משיער הבתולות.

עוד כתב הגאון רבי ישראל דוד טאוב להוכיח שאין מקום לחלק בין נשואה לרווקה ולטעון שיצר אשת איש תקיף יותר, שהרי ארוסה דינה כנשואה לכל דבר, ובכל זאת לשיטת הגאונים (המובאת בשטמ"ק בכתובות ע"ב), והב"ח (אה"ע כא), וחלקת מחוקק (שם), ודגול מרבבה (שם), ומג"א (או"ח ע"ה), ומחצית השקל (שם), והגר"א (שם), והפמ"ג (שם), וחוות יאיר (סי' קצ"ו), ושבות יעקב (ח"א ק"ג), וישועות יעקב (אה"ע כ"א), וכן נראה דעת רבנו גרשום, אין שום חיוב לארוסה לכסות שערותיה (ע"כ דברי הגרי"ד טאוב שם).

ואין לומר שבתולה צריכה להיות נאה ולגלות שערותיה כדי "דלקפצו עלה למינסבה", כי היום תיתכן מציאות שאדם רווק יראה בתולה ותמצא חן בעיניו, אך להתחתן איתה לא יוכל מפני כמה וכמה סיבות (כמו עדות שונות או הפרשי גיל וכדו'), ואדם שהוא נשוי לא יוכל להתחתן איתה כלל, כי לא נהגו היום לשאת שתי נשים, וגם היא בוודאי לא תסכים ע"פ רוב להינשא לו ולחכות שיתגרש מאשתו, ומדוע יתירו לבתולה ללכת בגילוי שיער בשביל מיעוט דמיעוט של גברים הראויים להינשא לה? וגם מבחינת "מים גנובים ימתקו" כנ"ל, הרי היא בשביל רוב הגברים כמים גנובים, כיון שבדרך הטבע אין היא יכולה להינשא להם. ולכן אין מקום לחלק בין נשואה לבתולה, וגם לא מצינו שום חילוק בדברי חז"ל בדיני הצניעות בין נשואה לבתולה (כיצד להתנהג או כיצד להתלבש). ומפני סברה זו נהגו מקצת נשים מחוגים מסוימים ללכת בכיסוי ראש חלקי בלבד, וכשמעירים להן שאין זה כיסוי כלל, הן אומרות שאין הכיסוי מיועד לכסות את הראש, אלא רק לעשות היכר בין נשואה לרווקה.

וכתב הריב"ש (בשו"ת הריב"ש סי' תכ"ה) שאדרבה, ברווקה החמירו חז"ל, וזה לשונו: "ואף הפנויה שאינה נדה, חמורה היא בזה מאשתו נדה [שעם אשתו נדה יכול להתייחד], שהרי אע"פ שאין יחוד הפנויה אסור מן התורה, מ"מ בית דינו של דוד גזרו עליו". וכן הוא בדיני הסתכלות: "אפי' להסתכל בפני הפנויה אסור, אא"כ הוא כדי שיראה אם היא נאה בעיניו, וישאנה... ובזה ג"כ חמורה היא הפנויה, אפילו אינה נדה, מאשתו נדה, שמותר להסתכל בפניה, ואפילו נהנה בראייתה. ולא אסרו להסתכל באשתו נדה, אלא במקום התורף".

העולה מכל הנ"ל שלדעת המתירים שהם רוב גדולי הפוסקים, אין כל חשש בפאות אלה, שעל זה גופא הם דנו בתשובותיהם לאורך השנים והתירו, ואין נפק"מ האם יש הבדל קטן או גדול בין הפאה לשיער, שכל זה מותר אם לא חיישינן למראית העין.